

Гендерні особливості та відмінності у показниках самоопи­су фізичного розвитку юнаків і дівчат різних вікових категорій

Марченко О. Ю.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Анотація:

Мета: вивчення гендерних особливостей та відмінностей самоопи­су фізичного розвитку школярів. **Ма­теріал:** У дослідженні прийняли участь школярі 5-11 класів (юнаків – n=177, дівчат – n=188). Викорис­товується тест-опитувальник Само­опис фізичного розвитку. **Результати:** Виявлено, що кореляційні зв'язки показників усіх вікових ка­тегорій мають певні гендерні від­мінності. Встановлено, що юнаки своє здоров'я асоціюють із власною самооцінкою та фізичними якос­тями: координація рухів, гнучкість. Дівчата своє здоров'я поєднують з фізичною активністю та власними фізичними здібностями. Хлопці фі­зичну координацію рухів пов'язують з наявністю силових якостей. Ді­вчата – виключно зі своїм зовніш­нім виглядом. Також виявлено, що хлопці власну самооцінку безпосе­редньо пов'язують зі своєю силою та фізичною активністю. Для дівчат дані показники не мають великого значення. **Висновки:** рекомендує­ся підходи до вирішення проблеми гендерних стереотипів і дисбаланси­су у фізичному вихованні підлітків. Вважається за доцільне необхід­ність розробки концепції гендерного підходу у фізичному вихованні. Це дає можливість: сприяти розвитку індивідуальних схильностей та зді­бностей учнів різної статі; подола­нню статево-рольових стереотипів; більш ефективному формуванню цінностей фізичної культури.

Ключові слова:

школярі, гендерні відмінності, фі­зичне виховання, самооцінка.

Марченко О. Ю. Гендерные особенности и различия в показателях самоопи­сания физического развития юношей и девушек разных возрастных категорий. Цель: изучение гендерных особенностей и различий самоопи­сания физического развития школь­ников. **Материал:** В исследовании приняли участие школьники 5-11 классов (юношей – n = 177, девушек – n = 188). Использовался тест-опросник Самоописание физического развития. **Результаты** Установлено, что корреляционные связи показателей всех возрастов имеют определенные гендерные отличия. Установлено, что юноши свое здо­ровье ассоциируют с собственной самооцен­кой и физическими качествами: координация движений, гибкость. Девушки свое здоровье сочетают с физической активностью и соб­ственными физическими способностями. Юноши физическую координацию движений связывают с наличием силовых качеств. Де­вушки – исключительно со своим внешним видом. Также выявлено, что юноши соб­ственную самооценку напрямую связывают со своей силой и физической активностью. Для девушек данные показатели не имеют большого значения. **Выводы:** рекоменду­ются подходы к решению проблемы гендерных стереотипов и дисбаланса в физическом воспитании подростков. Считается целесоо­бразным необходимым разработку концеп­ции гендерного подхода в воспитании. Это дает возможность: способствовать развитию индивидуальных склонностей и способно­стей учащихся разного пола; преодолению поло-ролевых стереотипов; более эффе­ктивному формированию ценностей физиче­ской культуры.

школьники, различия, физическое воспита­ние, самооценка.

Marchenko O.Yu. Gender peculiarities and distinctions in physical condition's self description of different age categories girls and boys. Purpose: to study gender peculiarities and distinctions in physical condition's self-description of schoolchildren. **Material:** in the research schoolchildren of 5-11 form (boys – n=177, girls– n=188) participated. Test-questionnaire "Self description of physical condition" was used. **Results:** it was found that correlations of indicators of all age categories have gender distinctions. It was determined that boys associate heir health with own self-assessment and physical qualities: coordination of movements, flexibility. Girls connect their health with physical functioning and own physical abilities. Boys connect physical coordination of movements with strength. Girls connect it with appearance. Besides, it was found that boys connect their self-assessment directly with their strength and physical activity. For girls these indicators are not very important. **Conclusions:** approaches to solution of gender stereotypes and imbalance in adolescents' physical development are recommended. It is purposeful to work out conception of gender approach to physical education. It would permit: to facilitate development of individual bents and talents of pupils of different sex; to overcome sex-role stereotypes; more effective formation of physical culture values.

schoolchildren, gender distinctions, physical education, self-assessment.

Вступ.

Важливого значення у сфері освіти все більше набуває усунення гендерної різниці на всіх її рівнях. Досягнення гендерної рівності в освіті передбачає необхідність використання у навчальних процесах спеціальних технологій, що враховують специфіку жіночої та чоловічої психології та забезпечують збалансований гендерний компонент в освіті.

На сьогоднішній день, одним з пріоритетних напрямів державної політики в розвитку основної школи є: спрямованість на виховання учнів різної статі; урахування вікових та стате­вих особливостей у процесі формування цінностей фізичної культури та здо­рового способу життя. Важливу роль у вирішенні нагальних проблем гендерного підходу у фізичному вихованні також відіграють уроки фізичної культури. Така спрямованість уроків сприяє підвищенню якості, ефективності й доступності фізкультурної освіти. Це дозволяє більшою мірою враховувати схильності, зді­бності та інтереси учнів різної статі. Все це потребує

змін у змісті програмного матеріалу, організації на­вчально-виховного процесу, диференціації та індиві­дуалізації вибору засобів і методів навчання [8].

На початку ХХ століття у вітчизняній педагогіці та психології серйозна увага приділялась проблемі статевого виховання. В наукових працях того часу обґрунтовуються оригінальні думки щодо педагогі­ки, психології та гігієни статевого розвитку учнів, які досі не втратили свого значення [6]. За останні роки спостерігається зростання кількості наукових до­сліджень, присвячених гендерній освіті та гендерній педагогіці [1, 2, 9, 25, 26, 34]. Автори дослідили та дійшли до висновку, що:

- особливо важливим є допомога молодим людям у побудові адекватної самооцінки і свого позитив­ного образу. Це пов'язано з вірою у власні сили і можливості. Саме вони є ключовим елементом у досягненні успіхів у повсякденному житті [41];
- від самооцінки сформованості професійно зна­чущих якостей майбутніх вчителів основ здоров'я залежить відповідальне ставлення до своєї профе­сійної діяльності, майбутні стосунки з дітьми [40];

- тривалість тренувального досвіду має статистично значущу, позитивну кореляцію з рівнем самооцінки спортсменок [32];
- заняття повинні мати мають різні цільові установки: формування досвіду позитивного ставлення до себе; вироблення навичок активної життєвої позиції; закріплення високої самооцінки [35].

Завдання виховання та освіти з огляду на гендерну проблематику визначено в працях Т. Говорун [6], О. Кікінежді [11], Л. Татарінцевої [20]. Понятійно-категоріальний апарат гендерного виховання представлено в дослідженнях В. Кравця [11], А. Мудрика [18], Л. Штильової [25], С. Вихор [5], А. Шевченко [24]. З'ясуванню соціальних та культурних чинників формування інтересу дітей і підлітків до занять фізичною культурою присвячено роботи О. Бабешка [1], Г. Безверхньої [2], А. Москальової [17] та інших науковців. Відомо, що вирішення завдань фізичного розвитку дитини потребує системного підходу. Його невід'ємною складовою має бути гендерний підхід. О. Фащук розкрила актуальність даної проблеми на сучасному етапі. Автор підкреслює значущість упровадження гендерного підходу у фізичному вихованні школярів. Такий підхід слід розуміти, як розширення життєвого простору для розвитку індивідуальних здібностей і задатків кожної дитини. Це допоможе сформулювати певну стратегію залучення учнівської молоді до систематичних занять фізичною культурою, виховання в них позитивного ставлення до рухової активності [21].

Дослідження зарубіжних вчених спрямовані на вирішення проблем самооцінки у різних сферах освітнього простору. Аналізувався вплив 12 тижневої програми управління вагою, розробленої для використання в установах первинної медичної допомоги. Автори виявили залежність самоповаги і симптомів депресії в порівнянні з станом очікування [28]. Дослідження дітей і підлітків з надмірною вагою встановили їх більш низьку соціальну компетентність і низьку самооцінку. Автори рекомендують планувати заходи, спрямовані на зміцнення та підвищення самооцінки [38]. В іншому дослідженні був підтверджений зв'язок між самооцінкою і станом тіла [42]. Досліджувався вплив рівня самооцінки та оцінки однолітків у школі для дітей з проблемною поведінкою. Автори пропонують програму поліпшення самооцінки, яка допомагає визнати ім'я учасника і збільшує прихильність однолітків [39]. Досліджувались асоціації між глобальною самооцінкою, сприйняттям спортивної компетенції та рівнем фізичної активності у дітей початкових класів [37]. Досліджувався взаємозв'язок власної гендерної ідентичності і гендерних питань в групі дітей. Автори відзначають, що діти з високою самооцінкою і сильною власною гендерною ідентичністю більш успішні в різних аспектах навчання [27]. Досліджувався взаємозв'язок між самооцінкою і сидячим способом життя школярів. Встановлено залежність між рівнем психічного здоров'я і самооцінкою [30]. Досліджувалась залежність між задоволеністю своїм тілом і само-

повагою в підлітковому віці і в дорослому житті. Результати факторного аналізу показали, що кореляція між задоволеністю тілом і почуттям власної гідності не послаблюється зі збільшенням віку [45].

Аналіз ступеня дослідження проблеми вказує на суперечності між соціальною значущістю гендерного підходу та відсутністю науково-обґрунтованих умов його реалізації в загально-освітніх навчальних закладах. Водночас не виявлено цілісних наукових досліджень щодо зазначеної тематики. Все це потребує проведення наукових досліджень. Раніше нами вивчалися гендерні особливості ціннісних орієнтацій школярів в сфері фізичної культури і спорту. Було визначено взаємозв'язок між мотиваційною сферою та психологічним полом підлітків [12-16, 33]. На даному етапі дослідження ми вивчаємо особливості самоопишу фізичного розвитку школярів. Також вивчаємо взаємозв'язок показників фізичного «Я» із загальною самооцінкою.

Самооцінкою психологи називають ставлення індивіда до себе, яке проявляється у схваленні або несхваленні себе як особистості [5, 8]. М.Й. Варій під самооцінкою особистості визначив «...усвідомлення власної ідентичності незалежно від зовнішніх впливів. Вона складається в процесі пізнання людиною себе» [4]. Самооцінка людини формується під впливом різних чинників. Незалежно від основи суджень в самооцінці вона завжди має суб'єктивний характер [4]. Підлітковий вік розглядається вченими як психологічна і демографічна група зі своїми власними установками, специфічними нормами поведінки. D. Wexler відмічає залежність позитивної самооцінки підлітка і прийняття його однолітками від його фізичної привабливості [44]. Це є одним із важливих компонентів підліткових взаємовідносин. Від рівня адекватності фізичного «Я» залежить направленість Я-концепції, самовідношення особистості [15].

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження полягає у вивченні гендерних особливостей та відмінностей самоопишу фізичного розвитку школярів різного віку.

Завдання дослідження: встановити особливості сприйняття свого фізичного розвитку у школярів; дослідити вікові та статеві особливості відношення до свого фізичного «Я» хлопців і дівчат; визначити ступінь впливу показників фізичного «Я» на загальну самооцінку школярів. В експерименті був використаний тест-опитувальник Є. В. Боченкової «Самоопис фізичного розвитку». Цей тест представляє собою модифікований варіант відомої методики А. М. Прихожан [19]. Опитувальник має 70 стверджень зі сфери фізичного розвитку людини. Опитувальник встановлює 10 показників фізичного розвитку та показник загальної самооцінки: здоров'я; координація рухів; фізична активність; структурність тіла; спортивні здібності; фізичне «Я»; зовнішній вигляд; сила; гнучкість; витривалість; самооцінка.

У дослідженні приймали участь школярі 5-11 класів (n=365). Серед них: 177 юнаків та 188 дівчат. 38

школярів займаються певним видом спорту (плавання, баскетбол, волейбол, атлетична гімнастика, боротьба, тхеквондо). Інші школярі відвідують звичайні заняття з фізичного виховання і додатково не займаються спортом. Оцінка результатів проходила шляхом співвідношення отриманих результатів із загальноприйнятими нормами рівня самооцінки особистості.

Результати дослідження.

За результатами факторного аналізу було виділено два фактори. До першого фактору увійшло 7 компонентів, які характеризують спортивну направленість респондентів. Це наступні компоненти: спортивні здібності, витривалість, фізична активність, координація рухів, сила, гнучкість, здоров'я. До другого фактору увійшло 4 компоненти, які характеризують зовнішність респондентів. Це наступні компоненти: зовнішній вигляд, глобальне фізичне «я», самооцінка, стрункість.

Для класифікації спостережень за школярами було зроблено кластерний аналіз двох факторів. В результаті чого було отримано 4 кластери, які вмістили в себе вплив кожного з компонентів.

До першого кластеру розподілені респонденти, у яких занижена самооцінка свого зовнішнього вигляду та надана об'єктивна оцінка своїх фізичних можливостей. Такі школярі своє бажання займатися спортом та вдосконалювати спортивні здібності ставлять вище ніж свою зовнішність. До даного кластеру віднесено

48 школярів. Серед них – 21 юнак та 27 дівчат. Від загальної кількості респондентів це складає 13,1%.

До другого кластеру віднесені респонденти, які мають завищену оцінку своїх фізичних можливостей та дещо завищену оцінку зовнішніх даних. Для таких школярів має однакове значення їхні досягнення у спортивній діяльності і зовнішній вигляд. Таких респондентів 182 особи. З них – 115 юнаків та 67 дівчат. Це складає 49,8% від загальної кількості школярів.

До третього кластеру були віднесені респонденти із заниженою оцінкою своїх фізичних можливостей та дещо заниженою оцінкою своєї зовнішності. Власний зовнішній вигляд для них має більше значення, ніж власні спортивні досягнення та здібності (n=81). З яких - 31 юнак та 50 дівчат. Це склало 21,1% від загальної кількості школярів.

До четвертого кластеру увійшли байдужі школярі, які не мають бажання займатися спортом і слідкувати за своїм зовнішнім виглядом. Серед них 10 хлопців і 44 дівчини. Це склало 14,7% від загальної кількості школярів.

Із загальної кількості школярів (n=365) практично 50% юнаків і дівчат для яких однаково важливо: займатися спортом; вдосконалювати себе фізично; слідкувати за своїм зовнішнім виглядом. Більшість з них – хлопці. Вони врівноважені у своїх пріоритетах. Серед таких школярів (n=115): 33 хлопця молодшого шкільного вік; 51 юнак (14-15 років); 31 юнак старшо-

Таблиця 1. Кореляційні зв'язки між показниками самоопису фізичного розвитку хлопців молодшого шкільного віку

	здоров'я	координація рухів	фізична активність	стрункість	фізичні здібності	глобальне фізичне Я	зовнішній вигляд	Сила	гнучкість	витривалість	самооцінка	загальний рівень
здоров'я	1,0	0,299	0,124	0,157	0,159	-0,048	0,203	0,022	-0,139	0,411	0,001	0,290
координація рухів		1,000	0,626	0,441	0,754	0,542	0,121	0,518	0,735	0,577	0,529	0,853
фізична активність			1,000	-0,055	0,653	0,431	0,011	0,454	0,717	0,394	0,600	0,728
стрункість				1,000	0,253	0,288	0,017	0,155	0,265	0,123	0,106	0,360
фізичні здібності					1,000	0,628	0,172	0,671	0,700	0,503	0,623	0,857
глобальне фізичне «Я»						1,000	0,430	0,729	0,695	0,260	0,761	0,787
зовнішній вигляд							1,000	0,233	0,159	0,334	0,323	0,376
сила								1,000	0,623	0,094	0,670	0,721
гнучкість									1,000	0,423	0,664	0,828
витривалість										1,000	0,268	0,602
самооцінка											1,000	0,780
загальний рівень												1,000

Таблиця 2. Кореляційні зв'язки між показниками самоопису фізичного розвитку дівчат молодшого шкільного віку

	здоров'я	координація рухів	фізична активність	стрункість	фізичні здібності	глобальне фізичне Я	зовнішній вигляд	сила	гнучкість	витривалість	самооцінка	загальний рівень
здоров'я	1	0,476	-0,012	0,241	0,201	0,141	0,192	-0,073	0,308	0,256	0,414	0,517
координація рухів		1,000	0,449	0,304	0,636	0,647	0,570	0,038	0,654	0,544	0,753	0,900
фізична активність			1,000	0,139	0,546	0,069	-0,065	0,070	0,477	0,620	0,237	0,529
стрункість				1,000	0,284	0,472	0,412	-0,149	-0,129	0,066	0,246	0,415
фізичні здібності					1,000	0,370	0,291	0,452	0,437	0,636	0,368	0,771
глобальне фізичне Я						1,000	0,849	0,059	0,188	0,077	0,713	0,643
зовнішній вигляд							1,000	-0,001	0,166	-0,012	0,714	0,577
сила								1,000	0,044	0,212	-0,088	0,231
гнучкість									1,000	0,754	0,455	0,677
витривалість										1,000	0,232	0,685
самооцінка											1,000	0,737
загальний рівень												1,000

го шкільного віку (16-17 років). Загалом це становить 65% юнаків та 35% дівчат (від загальної кількості школярів). Для отримання більш детальної інформації було проведено кореляційний аналіз між показниками самоопису фізичного розвитку респондентів.

Аналіз кореляційних зав'язків проводився окремо за результатами тестування школярів різних вікових категорій. Показник «здоров'я» у хлопців корелює з показниками «координація рухів» ($r=0,299$) та «витривалість» ($r=0,411$). У дівчат на показник «здоров'я» впливають: «координація рухів» ($r=0,476$), «гнучкість» ($r=0,308$) та «самооцінка» ($r=0,411$). «Координація рухів» у хлопців корелює з показником «сила» ($r=0,518$). У дівчат «координація рухів» корелює з показником «зовнішній вигляд» ($r=0,570$). У хлопців така кореляція відсутня. У хлопців показник «фізична активність» корелює з «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,431$), «сила» ($r=0,454$), «самооцінка» ($r=0,600$). У дівчат кореляційні зв'язки між даними показниками – відсутні. Виявлено кореляційний зв'язок між іншими показниками: «стрункість» та «фізичні здібності» ($r=0,284$); «стрункість» та «зовнішній вигляд» ($r=0,412$); «фізичні здібності» та «зовнішній вигляд» ($r=0,291$). У хлопців кореляційний зв'язок між даними показниками не простежується. У хлопців є сильний кореляційний зв'язок між «глобальним фізичним «Я»» та показником «сила» ($r=0,729$) та між «глобальним фізичним «Я»» та показником «гнучкість» ($r=0,695$). У дівчат такий кореляційний зв'язок відсутній. Хлопці свій зовнішній вигляд пов'язують безпосередньо з ви-

тривалістю ($r=0,334$). Хлопці пов'язують силу з самооцінкою ($r=0,670$). У дівчат дані кореляційні зв'язки не суттєві.

Таким чином встановлена певна різниця у кореляційних зв'язках між показниками самоопису хлопців і дівчат 10 – 12 років. Хлопці фізичну координацію рухів пов'язують з наявністю силових якостей. Дівчата – виключно зі своїм зовнішнім виглядом. У даному випадку можна припустити вплив гендерних стереотипів на самоопис фізичного розвитку. Також виявлено, що хлопці власну самооцінку безпосередньо пов'язують зі своєю силою та фізичною активністю. Для дівчат дані показники не мають великого значення. На власну самооцінку у хлопців сильний вплив має «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,761$). У дівчат: «зовнішній вигляд» ($r=0,714$) та «координація рухів» ($r=0,753$). Нами встановлено, що на загальну самооцінку хлопців молодшого шкільного віку впливає більше показників, ніж у дівчат.

Для школярів 13–15 років відмінності у кореляційних зв'язках між показниками самоопису представлені у таблицях 3, 4.

У юнаків показник «здоров'я» корелює з усіма показниками самоопису (окрім показника «стрункість»). У дівчат даний показник корелює з усіма показниками самоопису (окрім показника «гнучкість»). У юнаків «фізична активність» корелює також з усіма показниками самоопису (окрім показника «стрункість»). У дівчат «фізична активність» корелює з усіма показниками самоопису фізичного розвитку (окрім показника

Таблиця 3. Кореляційні зв'язки між показниками самоопису фізичного розвитку хлопців середнього шкільного віку

	здоров'я	координація рухів	фізична активність	стрункість	фізичні здібності	глобальне фізичне Я	зовнішній вигляд	сила	гнучкість	витривалість	самооцінка	загальний рівень
здоров'я	1	0,511	0,330	0,226	0,424	0,392	0,380	0,457	0,325	0,368	0,355	0,541
координація рухів		1,0	0,581	0,422	0,740	0,643	0,632	0,738	0,658	0,658	0,599	0,822
фізична активність			1,000	0,181	0,722	0,676	0,528	0,609	0,619	0,661	0,677	0,781
стрункість				1,000	0,511	0,573	0,574	0,392	0,259	0,424	0,479	0,556
фізичні здібності					1,000	0,782	0,791	0,799	0,594	0,702	0,688	0,895
глобальне фізичне Я						1,000	0,813	0,762	0,626	0,684	0,835	0,897
зовнішній вигляд							1,000	0,774	0,517	0,617	0,758	0,844
сила								1,000	0,627	0,778	0,712	0,881
гнучкість									1,000	0,626	0,654	0,760
витривалість										1,000	0,669	0,832
самооцінка											1,000	0,859
загальний рівень												1,000

Таблиця 4. Кореляційні зв'язки між показниками самоопису фізичного розвитку дівчат середнього шкільного віку

	здоров'я	координація рухів	фізична активність	стрункість	фізичні здібності	глобальне фізичне Я	зовнішній вигляд	сила	гнучкість	витривалість	самооцінка	загальний рівень
здоров'я	1	0,401	0,430	0,484	0,396	0,427	0,345	0,394	0,267	0,487	0,339	0,595
координація рухів		1,0	0,565	0,393	0,746	0,431	0,301	0,604	0,683	0,747	0,486	0,750
фізична активність			1,000	0,337	0,796	0,426	0,131	0,625	0,634	0,734	0,299	0,726
стрункість				1,000	0,406	0,659	0,749	0,297	0,480	0,474	0,563	0,695
фізичні здібності					1,000	0,632	0,368	0,768	0,688	0,847	0,596	0,868
глобальне фізичне Я						1,000	0,749	0,620	0,558	0,604	0,795	0,822
зовнішній вигляд							1,000	0,319	0,388	0,375	0,683	0,637
сила								1,000	0,576	0,808	0,695	0,802
гнучкість									1,000	0,771	0,513	0,781
витривалість										1,000	0,696	0,904
самооцінка											1,000	0,793
загальний рівень												1,000

«зовнішній вигляд»).

Відмінності кореляційних зв'язків між показниками фізичного розвитку школярів 16 -17 років представлені у таблицях 5, 6.

Показник «здоров'я» у юнаків корелює з показниками: «координація рухів» ($r=0,489$), «гнучкість» ($r=0,324$), «самооцінка» ($r=0,300$). У дівчат «здоров'я» корелює з «фізичною активністю» ($r=0,259$), «фізичні здібності» ($r=0,253$) та «сила» ($r=0,242$). Кореляція

Таблиця 5. Кореляційні зв'язки між показниками самоопису фізичного розвитку хлопців старшого шкільного віку

	здоров'я	координація рухів	фізична активність	стрункість	фізичні здібності	глобальне фізичне Я	зовнішній вигляд	сила	гнучкість	витривалість	самооцінка	загальний рівень
здоров'я	1	0,489	0,146	0,082	0,106	0,066	-0,003	0,268	0,327	0,198	0,300	0,387
координація рухів		1,0	0,373	-0,049	0,480	0,424	0,336	0,566	0,634	0,475	0,250	0,647
фізична активність			1,0	0,174	0,628	0,422	0,286	0,546	0,360	0,374	0,278	0,632
стрункість				1,000	0,139	0,288	0,199	-0,132	-0,072	-0,077	0,051	0,253
фізичні здібності					1,000	0,805	0,669	0,804	0,439	0,709	0,554	0,866
глобальне фізичне Я						1,000	0,838	0,661	0,489	0,731	0,551	0,865
зовнішній вигляд							1,000	0,476	0,313	0,579	0,607	0,726
сила								1,000	0,477	0,680	0,503	0,785
гнучкість									1,000	0,633	0,524	0,683
витривалість										1,000	0,560	0,800
самооцінка											1,000	0,701
загальний рівень												1,000

Таблиця 6. Кореляційні зв'язки між показниками самоопису фізичного розвитку дівчат старшого віку

	здоров'я	координація рухів	фізична активність	стрункість	фізичні здібності	глобальне фізичне Я	зовнішній вигляд	сила	гнучкість	витривалість	самооцінка	загальний рівень
здоров'я	1	0,195	0,259	-0,062	0,253	0,174	-0,077	0,242	0,116	0,177	0,029	0,345
координація рухів		1,0	0,442	0,209	0,681	0,422	0,288	0,665	0,535	0,538	0,349	0,783
фізична активність			1,000	-0,119	0,425	0,121	-0,041	0,422	0,045	0,449	-0,071	0,455
стрункість				1,000	0,189	0,666	0,285	0,209	0,325	0,107	0,360	0,473
фізичні здібності					1,000	0,541	0,286	0,785	0,364	0,732	0,380	0,837
глобальне фізичне Я						1,000	0,621	0,486	0,378	0,289	0,714	0,792
зовнішній вигляд							1,000	0,210	0,239	-0,013	0,677	0,486
сила								1,000	0,270	0,707	0,270	0,781
гнучкість									1,000	0,252	0,371	0,569
витривалість										1,000	0,096	0,657
самооцінка											1,000	0,593
загальний рівень												1,000

показника «фізична активність» у юнаків є з усіма показниками самоопису фізичного розвитку (за виключенням струнності). У дівчат «фізична активність» корелює лише з показниками: «координація рухів» ($r=0,442$), «здоров'я» ($r=0,259$), «фізичні здібності» ($r=0,425$), «сила» ($r=0,422$) та «витривалість» ($r=0,449$). У дівчат показник «струнність» корелює з «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,666$), «зовнішній вигляд» ($r=0,285$), «гнучкість» ($r=0,325$), «самооцінка» ($r=0,360$). У юнаків даний показник має кореляційний зв'язок лише з «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,288$). «Витривалість» у юнаків корелює з самооцінкою ($r=0,560$). У дівчат така кореляція відсутня.

Порівняння результатів дівчат та юнаків старшого шкільного віку виявлено суттєву різницю у кореляції показників. У юнаків сильний зв'язок між «глобальне фізичне «Я»» та «зовнішній вигляд» ($r=0,838$). У дівчат такий взаємозв'язок дуже низький ($r=0,289$). Але у них високий кореляційний зв'язок просліджується між «глобальне фізичне «Я»» та «самооцінка» ($r=0,714$). Юнаки своє здоров'я асоціюють із власною самооцінкою та наступними фізичними якостями: координацією рухів, гнучкість. Дівчата своє здоров'я асоціюють з фізичною активністю та власними фізичними здібностями. Звертає на себе увагу те, що у дівчат на загальний рівень самоопису впливає показник «координація рухів» ($r=0,783$). У юнаків даний показник значно нижчий ($r=0,647$). У юнаків показник «зовнішній вигляд» має досить високий коефіцієнт кореляції з загальним рівнем самоопису ($r=0,486$). Цей показник значно перевищує показники дівчат.

За результатами досліджень виявлено суттєві гендерні відмінності у кореляційних зв'язках показників самоопису респондентів, які займаються та не займаються спортивною діяльністю. У дівчат-спортсменок середнього шкільного віку на загальний рівень самооцінки впливає «витривалість» ($r=0,976$), «самооцінка» ($r=0,917$) та «зовнішній вигляд» ($r=0,963$). У дівчат (не займаються спортом) найбільше на загальний рівень самооцінки впливає показник «здоров'я» ($r=0,648$). Такого показника не має в даному кореляційному зв'язку у спортсменок. На самооцінку спортсменок старшого шкільного віку найбільше впливають наступні чотири показники: «зовнішній вигляд» ($r=0,890$), «витривалість» ($r=0,883$), «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,801$) та «сила» ($r=0,740$). У дівчат (що не займаються спортивною діяльністю) на самооцінку суттєво впливає тільки показник «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,793$).

У юнаків (займаються спортом) значно вищі основні показники, які впливають на загальний рівень самооцінки, ніж у тих юнаків, які спортом не займаються: «витривалість» ($r=0,808$ проти $r=0,734$), «сила» ($r=0,787$ проти $r=0,676$), «гнучкість» ($r=0,700$ проти $r=0,618$) та «самооцінка» ($r=0,719$ проти $r=0,508$). Але показники «здоров'я», «струнність» та «координація рухів» у юнаків, які спортом не займаються значно вище, ніж у спортсменів: «струнність» ($r=0,555$ проти $r=0,164$), «здоров'я» ($r=0,530$ проти $r=0,259$), «коор-

динація рухів» ($r=0,882$ проти $r=0,492$). У юнаків, які займаються спортивною діяльністю прослідковується сильний кореляційний зв'язок між зовнішнім виглядом та рівнем самооцінки ($r=0,674$). А у юнаків, що не займаються спортом, цей взаємозв'язок слабкий ($r=0,312$).

Якщо порівнювати у гендерному аспекті старшокласників, то у юнаків, які не займаються спортом, ми бачимо сильний кореляційний зв'язок між фізичними здібностями та зовнішнім виглядом ($r=0,792$). У дівчат цей показник низький ($r=0,378$). У дівчат старшого шкільного віку (які не займаються спортом) прослідковується сильний кореляційний зв'язок між «здоров'я» та «витривалість» ($r=0,831$). У юнаків цей зв'язок слабкий ($r=0,368$). У дівчат-спортсменок існує кореляція між показниками «струнність» та «глобальне фізичне «Я»» ($r=0,899$). У хлопців даний зв'язок слабкий ($r=0,668$). Також корелюють між собою «струнність» та «зовнішній вигляд» ($r=0,883$) і «самооцінка» ($r=0,916$). У юнаків дані показники нижчі ($r=0,548$) та ($r=0,237$).

Дискусія.

Аналіз результатів дослідження свідчить про наявність гендерних відмінностей у юнаків та дівчат при самооцінці свого фізичного «Я». У дослідженнях іноземних фахівців [29, 31, 36] встановлено суттєву різницю у самооцінці рухової підготовленості учнів. Хлопці більш емоційно (ніж дівчата) переносять свої поразки у індивідуальних і командних спортивних змаганнях. Дослідники вказують на те, що дівчата мають занижену самооцінку власних фізичних можливостей. У хлопців спостерігається протилежна тенденція. У нашому дослідженні не підтверджено фактів заниженої самооцінки у дівчат. Вона має досить високий рівень. Особливо у дівчат-спортсменок. Нами виявлено певну різницю у кореляційних зв'язках між показниками самоопису хлопців і дівчат.

У дослідженні Цибульської В.В. показано вплив мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів педагогічних вузів. Автор встановила рівень самооцінки фізичного розвитку студенток денної та заочної форм навчання. Студентки II курсу оцінюють координацію рухів найнижче з усіх показників самоопису. Показник «струнність» у дівчат безпосередньо впливає на загальний рівень самооцінки. Цей факт співпадає з результатами нашого дослідження [23, 43]. У дослідженні Боченкової Є.В. використано опитувальник «Самоопис фізичного розвитку». Автор виявила, що самооцінка юнаків носить завищений нереалістичний характер. Вони оцінили себе вище ніж дівчата [3]. Автор припускає, що такі дані не співпадають з реальною картиною. Дівчата оцінили власний зовнішній вигляд вище. Вони надали більш високу загальну самооцінку ніж юнаки. Ільїн Є.П. зазначає, що питання про статеві відмінності самооцінки юнаків та дівчат потребує більш детального розгляду. Автор вважає, що його слід розглядати у двох аспектах. По-перше, як респонденти розглядають свій образ «Я». По-друге, хто з них себе оцінює більш адекватно [9].

Ми згодні з такою думкою. Але дані цих авторів вірогідно залежать ще і від використаних методик, оцінюваних якостей та віку респондентів.

Горячов В.В. аналізував психолого-педагогічні умови розвитку усвідомленого відношення старшокласників до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Автор враховував гендерний фактор респондентів. У дослідженні визначено, що адекватність відношення школярів до власного здоров'я залежить від самооцінки індивіда, від знання себе, від адекватного самоопису фізичного «Я». Але у цьому дослідженні не було виявлено відмінностей при визначенні усвідомленого відношення до фізкультурно-оздоровчої діяльності. [7]. Зазначене дослідження стосується лише самооцінки школярами власного здоров'я. Тому ми можемо лише погодитися з висновками автора. Але порівняння результатів досліджень у даному випадку не буде коректним. Федоренко Є.О. досліджено мотивацію до спеціально організованої рухової активності старшокласників. Автор вивчала рівень самооцінки учнів старших класів [22]. Результати дослідження свідчать про тенденцію до завищення самооцінки у хлопців і у дівчат. При цьому найбільш завищена самооцінка у хлопців. Це співпадає з результатами нашого попереднього дослідження. Проведений нами аналіз наукових досліджень не виявив цілісних наукових досліджень, які б вивчали самоопис фізичного розвитку школярів з подальшим проведенням факторного та кореляційного аналізу показників їх фізичного розвитку.

Висновки.

Отримані результати дослідження дозволяють стверджувати про існування суттєвих гендерних відмінностей у кореляційних зв'язках між показниками самоопису школярів різних вікових категорій. Хлопці

самооцінку пов'язують зі своєю силою та фізичною активністю. Дівчата самооцінку пов'язують із зовнішністю та координацією рухів. Встановлено, що на загальну самооцінку хлопців молодшого шкільного віку у порівнянні з дівчатами впливає більше показників.

Порівняння кореляційних зв'язків показників самоопису фізичного розвитку школярів (що займаються та не займаються спортом) виявило певні відмінності. Такі відмінності суттєво відрізняють відношення до свого фізичного «Я» юнаків і дівчат, що займаються спортом від інших (які не займаються спортивною діяльністю). Аналіз результатів нашого дослідження свідчать про наявність проблеми існування гендерних стереотипів і дисбалансу у фізичному вихованні підлітків.

Вважаємо за доцільне необхідність розробки концепції гендерного підходу у фізичному вихованні. Це дає можливість: сприяти розвитку індивідуальних схильностей та здібностей учнів різної статі; подолати статево-рольових стереотипів; більш ефективному формуванню цінностей фізичної культури.

Подальші наші дослідження будуть присвячені порівнянню результатів самоопису фізичного розвитку з результатами контрольних нормативів з фізичного виховання юнаків та дівчат. Метою такого дослідження буде виявлення гендерних відмінностей адекватності самооцінки фізичного розвитку школярів.

Подяка.

Наше дослідження виконується в рамках науково-дослідної роботи Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України: шифр 3.1. «Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання учбових занять» № 01110001733

Конфлікт інтересів.

Автор зазначає, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Література

1. Бабешко О. Гендерні засади побудови змісту фізичного виховання школярів /О. Бабешко // Фізичне виховання в школі. 2006. - № 4. - с. 50 -53.
2. Безверхняя Г.В., Маевский Н.И. Формирование ценностных ориентаций в процессе физического воспитания студентов // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. - 2010. - № 1. - С. - 10 - 12..
3. Боченкова Е.В. Самоописание физического развития: опросник: Мет. Пособие / Е.В. Боченкова. – Краснодар: КГАФК, 2000. - 26 с.
4. Варій М.Й. Психологія особистості /М.Й. Варій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ «Центр учбової літератури», 2008. – 591 с.
5. Вихор С.Т. Гендерне виховання: паралелі кризь століття /С.Т.Вихор, збірник наукових праць «Наука і сучасність», К.: Логос, 2003, том ХІІ, с. 82 – 89.
6. Говорун Т.В. Гендерна психологія: навч. посіб. / Т.В. Говорун, О.М. Кікінеджи. – К.: Академія, 2004. – 308 с.
7. Горячов В.В. Психолого-педагогические условия развития осознанного отношения старшеклассников к физкультурно-оздоровительной деятельности (с учетом

References:

1. Babeshko O. Genderni zasady pobudovi zmistu fizichnogo vikhovannia shkoliariv [Gender principles of building of pupils' physical education content]. *Fizichne vikhovannia v shkoli* 2006;4:50 -53. (in Ukrainian)
2. Bezverkhniaia GV, Maevskij NI. Formirovanie cennostnykh orientacij v processe fizicheskogo vospitaniia studentov [Formation of value orientation in process of students' physical education]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2010;1:10-12.
3. Bochenkova EV. *Samoopisanie fizicheskogo razvitiia* [Self-description of physical condition], Krasnodar: KGAFK Publ.; 2000. (in Russian)
4. Varij MJ. *Psikhologiiia osobistosti* [Psychology of personality], Kyiv: Center of educational literature; 2008. (in Ukrainian)
5. Vikhor ST. Genderne vikhovannia [Gender education]. *Nauka i suchasnist'* 2003;41:82 – 89. (in Ukrainian)
6. Govorun TV, Kikinedzhi OM. *Genderna psikhologiiia* [Gender psychology], Kiev: Academy; 2004. (in Ukrainian)
7. Goriachov VV. *Psikhologo-pedagogicheskie usloviia razvitiia osoznannogo otnosheniia starsheklassnikov k fizkul'turno-ozdorovitel'noj deiatel'nosti*. *Cand. Diss.*

- гендерных особенностей): автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд.псих.наук: 19.00.07 / В.В. Горячов - Тамбов, 2009. - 19с.
8. Євстігнєєва І.В. Гендерне виховання учнів основної школи на уроках фізичної культури. Автореферат на здобуття наукового ступеню кандидата пед. наук: 13.00.07 / І.В. Євстігнєєва. - Луганск, 2012. - 23с.
 9. Ильин Е.П. Пол и гендер / Е.П. Ильин – СПб: Питер, 2010. – 688 с.
 10. Кікінеджі О.М. Особливості гендерної соціалізації депривованого юнацтва: навч. посіб. / О.М. Кікінеджі, О.Б. Крізь. – Т.: Навч. Книга - Богдан, 2004. – 176 с.
 11. Кравець В.П. Гендерна педагогіка: навч. посіб. / В.П. Кравець. – Т.: Джуга, 2003. – 416 с.
 12. Марченко О.Ю. Вплив занять спортом на самооцінку фізичного розвитку студентів різних груп / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2010. - №8. – с. 56-60.
 13. Марченко О.Ю. Особенности проявлений феминности и маскулинности у подростков / О.Ю. Марченко // Спортивный вестник Придніпров'я, 2013. №1. – с. 66-69.
 14. Марченко О.Ю. Гендерні відмінності ставлення школярів до фізкультурно-спортивної діяльності / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2013. - №10. – с. 47-51.
 15. Марченко О.Ю. Особливості гендерної ідентичності у школярів різного віку / О.Ю. Марченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал, 2014. -№1. с. 37-41.
 16. Марченко О.Ю. Гендерные особенности мотивации школьников к занятиям физической культурой и спортом / О.Ю. Марченко // Научное издание: Университетский спорт в современном образовательном социуме: материалы Междунар.науч.-практ. конф., Минск, 23-24 апр. 2015 г.: в 4 ч. / Белорус. гос. ун-т физ. Культуры. – Минск: БГУФК, 2015. - №2. С. 157-161.
 17. Москальова А.С. Гендерний підхід у вихованні підлітків // Вісник післядипломної освіти: Збірник наукових праць. К.: Міленіум, 2005. Випуск 1. – 110-116. с.
 18. Мудрик А.В. О половом (гендерном) подходе в социальном воспитании / А.В. Мудрик // Воспитательная работа в шк. – 2003. - № 5. – с. 15-20.
 19. Прихожан А.М. Применение методов прямого оценивания в работе школьного психолога / Научно-методические основы использования в школьной психологической службе конкретных психодиагностических методик: Сб. научн. тр. / Редпол.: И.В. Дубровина (отв. Ред.) и др. – М.: изд. АПН СССР, 1988. – 1. - с. 110-128.
 20. Татаринцева Н.Е. Педагогические условия воспитания основ полоролевого поведения детей младшего дошкольного возраста: автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н.И. Татаринцева – Ростов-н/Д., 1999. – 18 с.
 21. Фашук О.В. Гендерні особливості фізичного виховання підлітків: автореф. дис. на здобуття ступ. кандидата наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / О.В. Фашук - Івано-Франківськ, 2011. – 24 с.
 22. Федоренко Є.О. Формування мотивації до спеціально організованої рухової активності старшокласників. Автореф. дис. на здобут. наук. ступ. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 / Є.О. Федоренко - Дніпропетровськ, 2011. - 23с.
 - [Psychological-pedagogic conditions of development of senior pupils' conscious attitude to health related physical culture functioning. Cand. Diss.], Tambov; 2009. (in Russian)
 8. Ievstigneieva IV. *Genderne vikhovannia uchniv osnovnoi shkoli na urokakh fizichnoi kul'turi. Cand. Diss.* [Gender education of comprehensive school pupils at physical culture lessons. Cand. Diss.], Lugansk; 2012. (in Ukrainian)
 9. Il'in EP. *Pol i gender* [Sex and gender], Sankt Petersburg: Peter; 2010. (in Russian)
 10. Kikinedzhi OM, Kriz' OB. *Osoblivosti gendernoi socializacii deprivovanogo iunactva* [Specific features of gender socialization of deprived youth], Ternopil, Bogdan; 2004. (in Ukrainian)
 11. Kravec' VP. *Genderna pedagogika* [Gender pedagogic], Ternopil: Dgura; 2003. (in Ukrainian)
 12. Marchenko OYu. *Vpliv zaniat' sportom na samoocinku fizichnogo rozvitku studentiv riznikh grup* [Influence of sports practicing on self assessment of different group students' physical condition]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2010;8:56-60. (in Ukrainian)
 13. Marchenko OYu. *Osobennosti proiavljenij femininnosti i maskulinnosti u podrostkov* [Peculiarities of adolescents' femininity and masculinity manifestation]. *Sportivnij visnik Pridniprov'ia* 2013;1:66-69. (in Russian)
 14. Marchenko OY. *Gender differences in relation of students to sports activity. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2013;10:41-45. <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.775328>
 15. Marchenko OY. *Features of gender identity among schoolchildren of different ages. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2014;1:37-41. <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.894388>
 16. Marchenko OYu. *Gendernye osobennosti motivacii shkol'nikov k zaniatiam fizicheskoi kul'turoj i sportom* [Gender specificities of pupil' motivation for physical culture and sports practicing]. *Mezhdunarodnaia nauchno-prakticheskaia konferenciia, Minsk, 23-24 apreliia 2015 "Universitetskij sport v sovremenom obrazovatel'nom sociume"* [International scientific-practical conference. Minsk. April 23-24, 2015 "University's sports in modern educational society"], Minsk BGUFK; 2015. P. 157-161. (in Russian)
 17. Moskal'ova AS. *Gendernij pidkhd u vikhovanni pidlitkiv* [Gender approach to education of adolescents]. *Visnik pisljadiplomnoi osviti* 2005;1:110-116 (in Ukrainian)
 18. Mudrik AV. *O polovom (gendernom) podkhode v social'nom vospitanii* [On sex (gender) approach to social education]. *Vospitatel'naia rabota v shkole* 2003;5:15-20. (in Russian)
 19. Prikhozhan AM. *Primenenie metodov priamogo ocenivaniia v rabote shkol'nogo psikhologa* [Application of direct assessment methods in work of school psychologist]. *Nauchno-metodicheskie osnovy ispol'zovaniia v shkol'noj psikhologicheskoi sluzhbe konkretnykh psikhodiagnosticheskikh metodik*, 1988;1:110-128. (in Russian)
 20. Tatarinceva NE. *Pedagogicheskie usloviia vospitaniia osnov polorolevogo povedeniia detej mladshego doshkol'nogo vozrasta. Cand. Diss.* [Pedagogic conditions of education of principles of junior pre-school age children's sex-role behavior. Cand. Diss.], Rostov on Don; 1999. (in Russian)
 21. Fashchuk OV. *Genderni osoblivosti fizichnogo vikhovannia pidlitkiv. Cand. Diss.* [Gender specificities of adolescents' physical education]. Cand. Diss.], Ivano-Frankivsk; 2011. (in Ukrainian)
 22. Fedorenko IeO. *Formuvannia motivacii do special'no*

23. Цибульська В.В. Формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей на різних формах навчання: автореф. дис. на здобут. наук. ступ. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 / В.В. Цибульська - Дніпропетровськ, 2015. - 21 с.
24. Шевченко А.М. Гендерне виховання молодших школярів засобами фольклору в умовах полікультурного регіону: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Шевченко Алла Миколаївна. – Луганськ, 2009. – 272 с.
25. Штылева Л.В. Внедрение гендерных курсов в систему среднего образования: метод. Пособие. – Иваново, 2000. – с. 10-18.
26. Bazylyuk T.A. Self-evaluation of health and interests of students of higher education institutions on course physical education. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2013, vol.7, pp. 3-6. <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.735943>
27. Cvencek D., Greenwald A.G., Meltzoff A.N. Implicit measures for preschool children confirm self-esteem's role in maintaining a balanced identity // *Journal of Experimental Social Psychology*. 2016. Vol. 62. P. 50–57.
28. Danielsen Y.S. et al. Effect of a family-based cognitive behavioural intervention on body mass index, self-esteem and symptoms of depression in children with obesity (aged 7–13): A randomised waiting list controlled trial // *Obesity Research & Clinical Practice*. 2013. Vol. 7, № 2. P. e116–e128.
29. Dickenson B., Sparkes A. Pupil devinition of physical education. *British journal of physical education research supplement* 1988, nr 2. – pp. 67-72.
30. Faulkner G., Carson V., Stone M. Objectively measured sedentary behaviour and self-esteem among children // *Mental Health and Physical Activity*. 2014. Vol. 7, № 1. P. 25–29.
31. Hendry I. Changing school in changing society. In: Evans J. *Physical education, sport and schooling lewes*. Falmerpress; 1986. pp. 95-100.
32. Jagiello Marina, Jagiello Wladyslaw. The level of self-esteem in 14-16-year - old female tennis players. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;11:78-80. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1112>
33. Krutsevich T.Yu., Marchenko O.Yu. Gender features of self-description of schoolchildren's physical condition. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;12:51-57. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1208>
34. Liashenko V.N., Tumanova V.N., Mariskina T.V. Features of manifestation of self-trained athletes specialized in jumping. *Physical Education of Students*, 2012.-№6. 70-73.
35. Mikhnov A.P. Effectiveness of competitive activity of high class hockey players accounting a level of their self-esteem. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015, no.2, pp. 47-52. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.0208>
36. Murdoch E. *Sport in schools, department of education and science. sport council*, London; 1995. 100 p.
37. Noordstar J.J. et al. Global self-esteem, perceived athletic competence, and physical activity in children: A longitudinal cohort study // *Psychology of Sport and Exercise*. 2016. Vol. 22. P. 83–90.
38. Ortega Becerra M.A. et al. Influence of BMI on self-esteem of children aged 12–14 years // *Anales de Pediatria (English Edition)*. 2015. Vol. 83, № 5. P. 311–317.
39. Park K.M., Park H. Effects of Self-esteem Improvement Program on Self-esteem and Peer Attachment in Elementary *organizovanoi rukhvoi aktivnosti starshoklasnikiv. Cand. Diss.* [Formation of senior pupils' motivation for specially organized motor functioning. Cand. Diss.], Dnipropetrovsk; 2011. (in Ukrainian)
23. Cibul's'ka VV. *Formuvannia motivacii do profesijnoprakladnoi fizichnoi pidgotovki studentiv pedagogichnikh special'nostej na riznikh formakh navchannia. Cand. Diss.* [Formation of pedagogic specialties' students' of different forms of learning motivation for professionally applied physical training. Cand. Diss.], Dnipropetrovsk; 2015. (in Ukrainian)
24. Shevchenko AM. *Genderne vikhovannia molodshikh shkoliariv zasobami fol'kloru v umovakh polikul'turnogo regionu. Cand. Diss.* [Gender education of junior pupils by means of folklore in conditions of poly-cultural region. Cand. Diss.], Lugansk; 2009. (in Ukrainian)
25. Shtyleva LV. *Vnedrenie gendernykh kursov v sistemu srednego obrazovaniia* [Implementation of gender courses in system of secondary education], Ivanovo; 2000. (in Russian)
26. Bazylyuk TA. Self-evaluation of health and interests of students of higher education institutions on course physical education. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2013;7:3-6. <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.735943>
27. Cvencek D, Greenwald AG, Meltzoff AN. Implicit measures for preschool children confirm self-esteem's role in maintaining a balanced identity. *Journal of Experimental Social Psychology* 2016;62:50–57.
28. Danielsen YS, Nordhus IH, Júlíusson PB, Mæhle M, Pallesen S. Effect of a family-based cognitive behavioural intervention on body mass index, self-esteem and symptoms of depression in children with obesity (aged 7–13): A randomised waiting list controlled trial. *Obesity Research & Clinical Practice* 2013;7(2):e116–128.
29. Dickenson B, Sparkes A. Pupil devinition of physical education. *British journal of physical education research supplement* 1988;2:67-72.
30. Faulkner G, Carson V, Stone M. Objectively measured sedentary behaviour and self-esteem among children. *Mental Health and Physical Activity* 2014;7(1):25–29.
31. Hendry I. Changing school in changing society. In: Evans J. *Physical education, sport and schooling lewes*. Falmerpress; 1986..
32. Jagiello Marina, Jagiello Wladyslaw. The level of self-esteem in 14-16-year - old female tennis players. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;11:78-80. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1112>
33. Krutsevich TYu, Marchenko OYu. Gender features of self-description of schoolchildren's physical condition. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;12:51-57. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.1208>
34. Liashenko VN, Tumanova VN, Mariskina TV. Features of manifestation of self-trained athletes specialized in jumping. *Physical Education of Students* 2012;6:70-73.
35. Mikhnov AP. Effectiveness of competitive activity of high class hockey players accounting a level of their self-esteem. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports* 2015;2:47-52. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.0208>
36. Murdoch E. *Sport in schools, department of education and science. sport council*, London; 1995.
37. Noordstar JJ, van der Net J, Jak S, Helders PJM, Jongmans MJ. Global self-esteem, perceived athletic competence, and physical activity in children: A longitudinal cohort study.

- School Children with Observed Problematic Behaviors // Asian Nursing Research. 2015. Vol. 9, № 1. P. 53–59.
40. Radchenko A.V. Professional self-assessment of future health basics teachers as professionally important quality. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;12:87-90. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.12013>
41. Romanowska-Tolloczko Anna, Piwowarczyk Piotr. The assessment of difficulty of yacht sailing classes and students' global self-esteem. *Physical Education of Students*, 2015;3:79-83. <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0310>
42. Sánchez Arenas J.J., Ruiz Martínez A.O. Relationship between self-esteem and body image in children with obesity // *Revista Mexicana de Trastornos Alimentarios*. 2015. Vol. 6, № 1. P. 38–44.
43. Tsybul'ska V.V. Self-appraisal adequacy of students' physical abilities of pedagogical specialties involved in various forms of education. *Physical Education of Students*, 2014, vol.5, pp. 48-52. <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2014.0509>
44. Wexler D. *The Adolescent Self: Strategies for Self – Management. Belf – Soothing. Self – Esteem in Adoltsents*. New York: W W. Norton; 1991. – 276 p.
45. Wichstrøm L., von Soest T. Reciprocal relations between body satisfaction and self-esteem: A large 13-year prospective study of adolescents // *Journal of Adolescence*. 2016. Vol. 47. P. 16–27.
- Psychology of Sport and Exercise* 2016;22:83–90.
38. Ortega Becerra MA, Muros JJ, Palomares Cuadros J, Martín Sánchez JA, Cepero González M. Influence of BMI on self-esteem of children aged 12–14 years. *Anales de Pediatría (English Edition)*. 2015;83(5):311–317.
39. Park KM, Park H. Effects of Self-esteem Improvement Program on Self-esteem and Peer Attachment in Elementary School Children with Observed Problematic Behaviors. *Asian Nursing Research* 2015;9(1):53–59.
40. Radchenko AV. Professional self-assessment of future health basics teachers as professionally important quality. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015;12:87-90. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2015.12013>
41. Romanowska-Tolloczko Anna, Piwowarczyk Piotr. The assessment of difficulty of yacht sailing classes and students' global self-esteem. *Physical Education of Students*, 2015;3:79-83. <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0310>
42. Sánchez Arenas JJ, Ruiz Martínez AO. Relationship between self-esteem and body image in children with obesity. *Revista Mexicana de Trastornos Alimentarios*. 2015;6(1):38–44.
43. Tsybul'ska VV. Self-appraisal adequacy of students' physical abilities of pedagogical specialties involved in various forms of education. *Physical Education of Students*, 2014;5:48-52. <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2014.0509>
44. Wexler D. *The Adolescent Self: Strategies for Self – Management. Belf – Soothing. Self – Esteem in Adoltsents*. New York: W W. Norton; 1991.
45. Wichstrøm L, von Soest T. Reciprocal relations between body satisfaction and self-esteem: A large 13-year prospective study of adolescents. *Journal of Adolescence*. 2016;47:16–27.

Информация об авторе:

Марченко Оксана Юрьевна; <http://orcid.org/0000-0002-2902-5960>; can@uccu.org.ua; Полтавский университет экономики и торговли; ул. Ковалю, 3, г. Полтава, 36014, Украина.

Цитуруйте эту статью как: Марченко О. Ю. Гендерні особливості та відмінності у показниках самоопису фізичного розвитку юнаків і дівчат різних вікових категорій // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2016. – N1. – С. 24–34. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2016.0104>

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Эта статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 20.01.2016
Принята: 29.01.2016; Опубликована: 30.01.2016

Information about the author:

Marchenko O.Yu.; <http://orcid.org/0000-0002-2902-5960>; can@uccu.org.ua; Poltava University of Economics and Trade; Koval str. 3, Poltava, 36014, Ukraine.

Cite this article as: Marchenko O.Yu. Gender peculiarities and distinctions in physical condition's self description of different age categories girls and boys. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2016;1:24–34. <http://dx.doi.org/10.15561/18189172.2016.0104>

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en>).

Received: 20.01.2016
Accepted: 29.01.2016; Published: 30.01.2016